

# VERSENYKÉPESSÉG NŐI SZEMMEL

„A GYÖNGYÖK NEM OLVADNAK MEG  
A SÁRBAN”  
(VICTOR HUGO)

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG  
KORMÁNYA

Európai Unió  
Európai Szociális  
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

# FOGALMI ÁTTEKINTÉS

**A társadalmi nemek tudománya** (biológiai nem, nyelvtani nem, társadalmi nem = gender, inkluzív – exkluzív nyelvek)

**Feminizmus és Gender szétválasztása**

„Mi nők” problematika (Judith Butler)

**Szavazati jog** (I.Vh után női választójog, mert addig nem önálló gazdasági szubjektum, I.Vh közben válik keresővé; vagyoni cenzus: aki adózik, annak van szavazati joga)

**Demokrácia-felfogások:**

➤ **Procedurális**: intézményi feltételek (alkotmányosság, versengő pártrendszer, elitcsere periodikusan ismétlődhet)

➤ **Szubsztantív**(tartalmi): kisebbségközpontú, demokráciát kisebbségek közösségeként fogja fel, cél: védelem, képviselet  
Képviselők arányszámainak tükröznie kellene a társadalom szociológiai összetételét

# A NŐK POLITIKAI SZEREPVÁLLALÁSÁNAK TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉSE

A politika, azon belül a pártpolitika a 20. sz. elején kizárólag férfiterület volt. Németországban pl.: 1908-ig törvény tiltotta a „nők, elmebetegek, tanulók és tanoncok” számára a pártba való belépést.

*„Kizárni a nőt minden olyan nyilvános helyről, ahol az emberi lét legkomolyabbnak tartott játékaik folynak, vagyis a politika meg a háború helyszínéről, mindez annyi, mint megtiltani neki, hogy valaha is elsajátíthassa azokat a képességeket, amelyek arra készítenék, hogy összemérje erejét, vagyis rivalizáljon a férfiakkal” (Bourdieu 2000,124).*

# A NŐK SZEREPE

Ellen Key svéd íróő a 19. századot a nő évszázadának nevezi (Gyermek évszázada c. könyvében 1900.)

*Raymond Robins* amerikai szakszervezeti vezető 1917-ben, az Egyesült Államok hadba lépését követően a Nők Nemzeti Szakszervezeti Ligájának (WTUL) egyik ülésén kijelentette, hogy „**országunk asszonyai számára ez életük legfontosabb órája**” (Thébaud1995, 33).

A háború gyökeresen megváltoztatta a nemek közötti viszonyokat, mivel a nők kénytelenek voltak átvenni a férfiaktól azt a gyári munkát, amely elengedhetetlen a fegyverkezéshez, az élelmiszeripar gördülékeny működéséhez és egy hadban álló ország ellátásához. Majd, mikor a férfiak megtizedelve hazatértek a frontról és a népességszám emelése elengedhetetlennek látszott, a nőket már nem tartották elég megbízható munkaerőnek, és arra sarkallták őket, hogy maradjanak otthon és minél több gyermeket szüljenek. Ez a körforgás megismétlődött a II. Világháború alatt is.

# A NŐI VÁLASZTÓJOG BEVEZETÉSE

Elsőként Új-Zélandon, majd nem sokkal később 1893-ban Ausztráliában.

Európában Finnország volt az első – 1906.(oroszok elleni összefogásban a férfiak bajtársiasságból ajándékozták)

USA: 1920., Nagy-Britannia: 1928., Fro.: 1945.

Kuvaitban: 2006-óta járulhatnak a választási urnákhoz.

Magyarországon 1918-ban kaptak először választójogot a 24. életévüket betöltött nők, feltéve, ha tudtak írni-olvasni.

# A NŐI VÁLASZTÓJOG BEVEZETÉSE II. - MAGYARORSZÁGON

A nők passzív választójoga az 1920. március 25-26-án megtartott időközi választáson eredményezett először képviselői mandátumot. Slachta Margitot, az első képviselőnőt, Budapest I. választókerületében indította a kormányzó Keresztény Nemzeti Egyesülés pártja(Szapor 2007).

A két nem közötti különbséget megszüntető, mindenkire kiterjedő, általános, egyenlő és titkos választójog 1945-ben lépett életbe.

# NŐK ARÁNYA A TÖRVÉNYHOZÓ HATALOMBAN

2007-ben világszerte átlagosan 17,2 % volt a nők aránya a törvényhozó hatalomban. Skandináv államokban a legmagasabb: 41,7% (mert: Hofstede kulturális dimenziója). Míg az arab államokban a legalacsonyabb, 9,5%.

DE! nem igaz, hogy egy országban annál nagyobb a demokrácia foka és a nők egyenjogúsága, minél több nő van a parlamentben, mert éppen a polgárháborúk dúlta Ruandában 49%(Fésüs 2007).

# NYELVHASZNÁLATI MODELLEK ÉS A NŐI NYELV SAJÁTOSSÁGAI

Robin Lakoff megfigyelései (Dominancia modell/Deficit modell)

Deborah Tannen kutatásai (Differencia modell/Két kultúra modell)

- Eltérő szocializáció
- Odafigyelés, konfliktuskezelés
- Nők kérdésáradata

'90-es évek: Dinamikus modell: nyelven keresztül konstruálódik meg a társadalmi nem



# NŐI RÉSZVÉTEL A MAGYAR POLITIKÁBAN NAPJAINKBAN

Nők aránya az országos politikában ([www.mkogy.hu](http://www.mkogy.hu)):

- 2002-es választások 9,8%
- 2006-os választások 10,4%
- 2010-es választások 9,1%

Helyi irányításban könnyebb részt venniük, mert:

- ✓ Kevésbé szigorú alkalmassági kritériumok
- ✓ Életszférájukhoz jobban alkalmazkodik a helyi kormányzáshoz (oktatásügy, kultúrpolitika, egészségügy...)
- ✓ Személyes ismertségen alapuló választás, személyes kontaktus
- ✓ A helyi politika presztízse jóval alacsonyabb az országosénál

# AKADÁLYOK

A nők kevésbé érdeklődnek a politika iránt (Századvég, 2006. egyenlő a nemek választói aktivitása)

A nők és a férfiak is úgy látják, hogy a politika férfias dolog (attitűdvizsgálat)

Informális kapcsolatok alacsonyabb szintje a nőknél, kapcsolati hálójuk jóval szűkebb

Kapcsolati tőkéjüket kevésbé tudják kamatoztatni (Nők a munkaerőpiacon c. konferencia, álláskeresők jellemzői)

Megoldási javaslat: Egyéni képviselői indítvány a női kvótáról (2007. május: Sándor Klára, Magyar Bálint)

➤ Nők hasonló arányban képviseltessék magukat a törvényhozásban, ehhez módosítanák a választási rendszert szabályozó törvényt

# A NŐI KVÓTA KÉT ALAPVETŐ MEGKÖZELÍTÉSE

A nemsemleges (40 százalékban minimalizálják azt az alsó határt, amelyen számarányban bármelyik nemnek képviseltetnie kell magát) és a pozitív diszkriminatív kvóta (határozottan az a cél, hogy a hátrányos helyzetű csoportok előnyt élvezzenek, így csak rájuk vonatkozik a minimális részvételi arány).

Léteznek törvényileg, illetve a pártok alapszabályainak tükrében kialakított kvóták is.

# KÜLFÖLDI PÉLDÁK

A latin-amerikai államok egy része már a '90-es évek elején bevezette a 30 százalékos női részvételt szorgalmazó kvótát, vagyis a választójogi rendszert finomhangolták az esélyegyenlőség érdekében. A jóval emancipáltabb skandináv országokban a pártok önkéntes alapon, saját alapszabályuk megváltoztatásával akarták elérni a kívánt hatást.

A kelet-közép-európai posztoszocialista országokban kellemetlen asszociációkat kelthet a kötelező jellegű kvóta, ezért nem is jellemző az alkalmazásuk, legfeljebb a pártoknál, önkéntes alapon. A rendszerváltást követően ezen államokban jelentősen csökkent a nők részvétele a politikai döntéshozatalban.

Az Interparlamentáris Unió felmérése szerint a kvóta alkalmazása akkor hatékony, ha pártok alkalmazzák a jelölési folyamat során, minden pártra kiterjed, valamint mindkét nemre vonatkozik (tehát nemsemleges kvóta) (Zgut 2010).

# A NŐI KÉPVISELŐK ARÁNYÁNAK MESTERSÉGES NÖVELÉSE A PARLAMENTEN BELÜL

## Támogatók:

- A pozitív diszkrimináció alkotmányos lehetőségét hozzák fel érvként, amely szerint a törvényhozó hátrányos helyzetben levő társadalmi csoportok számára előnyöket állapíthat meg.
- A pozitív diszkrimináció alkalmazására pedig azért van szükség, mert a formális törvény előtti egyenlőség önmagában nem biztosítja a társadalmi megkülönböztetések felszámolását, s nem garantálja az esélyek egyenlőségét sem.

## Ellenzők:

- A kvótarendszer korlátozza a férfiak választhatóságát, így ez alkotmányellenes.
- A nők alacsony részvételének az oka kulturális természetű: nem tüneti kezelésre volna szükség, hanem az okok megszüntetésére (Ilonszki 2003).

# ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS - NYELVHASZNÁLAT

*Véleményem szerint a nemnél sokkal fontosabb szempont az alkalmasság. Viszont az alkalmasságot elfedheti az érdekvérvényesítések eltérő hatékonysága. A két nem eltérő nyelvhasználata okozhatja az eltérő érvényesülést. Így egy kérdőíves kutatással igyekeztem feltérképezni, hogy milyen különbségek mutatkoznak a nyelvhasználati stratégiákban, és másik oldalról a befogadó meg tudja-e állapítani, hogy a megnyilvánulás milyen nemű személytől származik.*

# HIPOTÉZISEK A NŐK POLITIKAI RÉSZVÉTELÉVEL KAPCSOLATBAN

Azért alacsony a női képviselők aránya a parlamentben(9,1%), mert nyelvhasználati stratégiájuk alkalmatlan a megfelelő érdekérvényesítésre

Női adatközlők támogatják a kvótát, férfi adatközlők zöme ellenzi majd a kontraszelekció miatt.

Az országgyűlési jegyzőkönyvek anyagából válogatva, a két nem eltérő nyelvhasználata egyértelműen megkülönböztethető lesz.

# KÉRDŐÍV FELÉPÍTÉSE

## 3 tematikus egység:

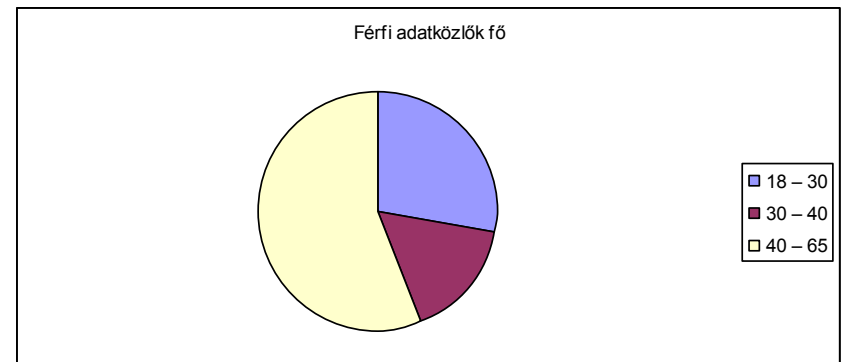
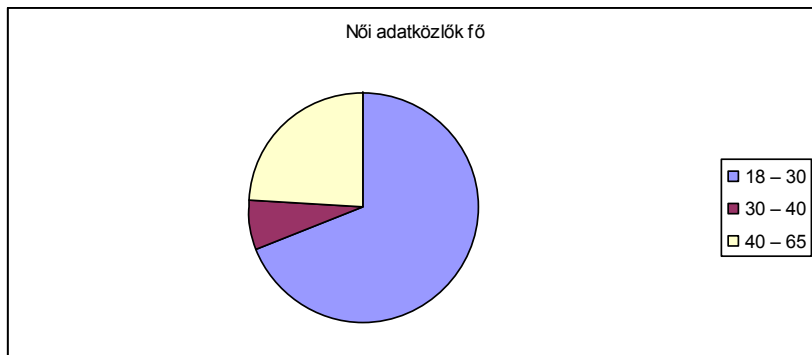
1. Adatközlő szociológiai mutatói
2. A két nem általános nyelvhasználatának eltéréseire koncentrálnál (lakoffi állítások, színnevek, tulajdonnevek, üres melléknevek, gyakori visszakérdezés, bizonytalanságok jelzése kérdő hangsúllyal)
3. Fórumidézetek és országgyűlési jegyzőkönyvek szövegeiből különböző nemű felszólalók beazonosítása



# Adatközlők

- Szociolingvisztikai változók /nem, kor, lakóhely, iskolai végzettség, foglalkozás/
- Adatközlők életkora 18 és 65 év közé esik

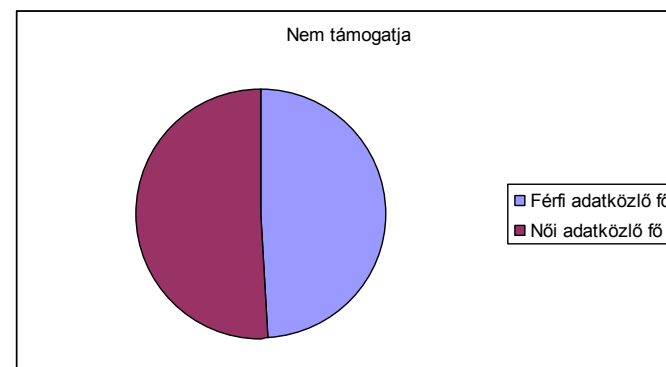
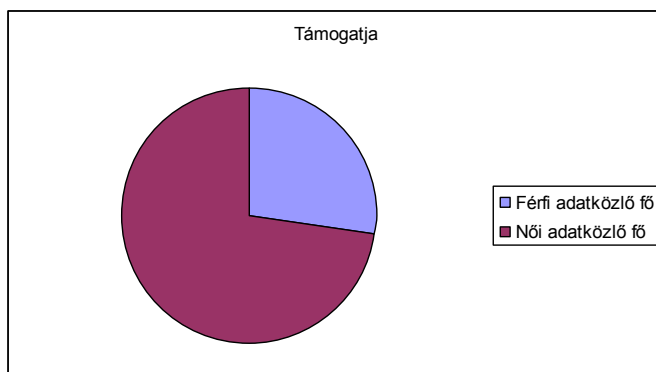
Korcsop.	Ffi adatközlők	Női adatközlők
18-30	12	12
31-40	8	24
41-65	22	22



# Adatközlők csoportosítása

- 100 adatközlő töltötte ki a kérdőívet (58nő és 42férfi)
- 12-en még eddig egyáltalán nem hallottak a kvótáról
- 22%-uk nem adott értékelhető választ (is-is, nem tudja..., így őket kihagytam az elemzésből)
- 49%-uk ellenezte
- Csupán 29%-uk támogatta a javaslatot

Női kvóta	Ffi adatközlő	Női adatközlő	Összesen
Támogatta	8	21	<b>29</b>
Nem támogatta	24	25	<b>49</b>
<b>Összesen</b>	<b>32</b>	<b>46</b>	<b>78</b>



# Az Index fórum, Női kvóta☺ topik hozzászólásaiból:

## Milyen neműnek gondolja a hozzászólás íróját és MIÉRT?

- *„urál: Ez mindent elmond arról, hogy hova sorolandó az SZDSZ javaslata. Ez bizony velejéig antidemokratikus és kőkeményen antiliberalis, ezért támogatja a FIDESZ... hogy a jó ká anyjukat!”*
- *„Tankszerelő: Aggodalomra semmi ok. A Fidesz 200 főre akarta csökkenteni a képviselői létszámot. Amúgy a nők nagyobb része a nyugalmat részesíti előnyben, az pedig nem a képviselői életmodell.”*
- *„dePayens: Javaslom ezenfelül a homokosok, cigányok, balkezesek, rövidlátók, kutya-pártiak, macska-pártiak, bubis ásványvízkedvelők és naturvizesek számának megállapítását is. Akár komplex halmazonként is, a lényeg, hogy ne a GDP-ről diskuráljanak.”*

# HATALMI LOGIKA, SZTEREOTÍPIÁK

A női kvótát támogató adatközlők mindegyike azt válaszolta, hogy mindhárom hozzászólás írója férfi volt.

(vulgaritás, kirekesztés logikája, DE! férfiokról ugyanolyan értékű vulgáris minősítést adnak) -> nyelv logikáját a beszélők a saját hatalmi logikájuk szolgálatába tudják állítani

A kvótát nem támogató adatközlők 68%-a szerint a hozzászólás írója nő, közülük a férfi: nő arány 48 : 52 %-os, megközelítőleg azonos.

Akik szerint a hozzászólás férfitől származik, mindannyiszor csak az agressziót és a szóhasználatot adták meg indoknak, míg akik szerint egy nő adta a véleményt, mindig valamilyen egyéb viselkedésbeli, attitűdbeli, társadalmi sztereotípiával indokolták válaszukat.

# ORSZÁGGYŰLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK ANYAGÁBÓL

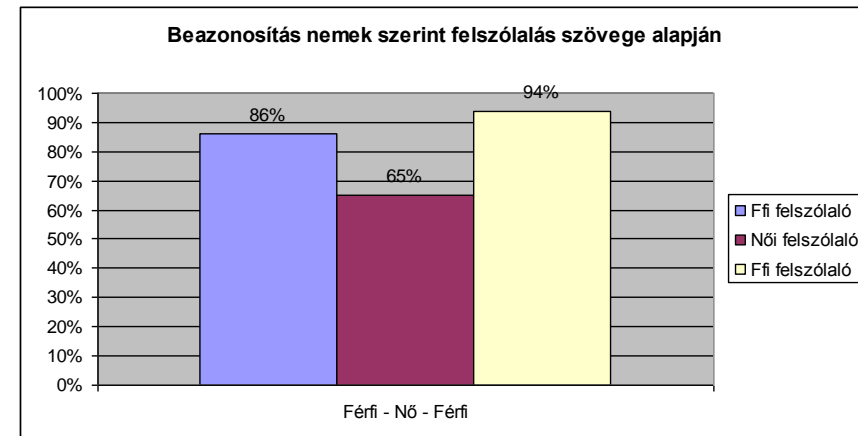
1, „**A leghatározottabban kiállok, nem engedek, és kérem, hogy csatlakozzon ön is ehhez, ne engedjünk a bosszúnak, ne engedjünk a boszorkányüldözésnek.**” (Hiller István, MSZP) 135. ülésnap, 2008. 04. 07., 34. felszólalás

2, „...Kiszámíthatatlan eljárásnak **vagyunk alanyai is, megszavazói is.** Én magam itt **kérem önöket személyesen, hogy a mentelmi jogomat felfüggeszteni szíveskedjenek.** Az elhangzottakért vállalom a magyar igazságszolgáltatás előtt is a felelősséget.” (Dávid Ibolya, MDF) 135. ülésnap, 2008. 04. 07., 203. felszólalás

3, „**Hadd olvassam fel John Emesének pár sorát...Ő is SZDSZ-es, de ez most nem lényeges. Vitán felül hölgy, csinos hölgy, tegyem hozzá, és ráadásul politikai pályán van...**” (Mécs Imre, MSZP) 104. ülésnap, 2007. 10. 30., 315. felszólalás

# Eredmények

- o Nők-férfiak politikai alkalmassága:
  - Akik nőt választanak, kivétel nélkül női adatközlők, és támogatnák a női kvótát.
  - Férfipolitikust alkalmasabbnak tartó adatközlők 45%-a nő
- o Idézett szövegrész nemek szerinti beazonosítása:
  - 1.=férfi, adatközlők 86%-a eltalálta („leghatározottabban kiállok, nem engedek”)
  - 2.=nő, beazonosítás 65%-os volt („vagyunk”, „kérem Önöket szíveskedjenek”)
  - 3.=férfi, 94% ítélte meg helyesen a politikus nemét („hadd olvassam fel”, „vitán felül csinos hölgy, tegyem hozzá”)



# Történet:

## Hogy lehetséges ez?

- Volt egyszer egy kis család – egy nemzetközileg elismert sebész, egy szociális munkás – és a nyolcéves fiuk. Jómódúak voltak. Volt egy szép nyaralójuk a Balatonon. Annyi időt töltöttek ott, amennyit csak lehetett. Egyszer, amikor éppen odafelé autózott az apa a fiával, baleset érte őket. Az apa meghalt, életveszélyesen sérült fiát kórházba szállították. A kórházban az orvos felkiáltott: „De hiszen ez az én fiam!”

# A téma felhasználhatósága

- A kutatási eredmények alkalmazási lehetőségei között elsősorban az esélyegyenlőség megteremtése, a társadalmi szerepek felfogásának alaposabb, kommunikáción keresztüli feltérképezése szerepel.

**SZÉCHENYI** 2020



MAGYARORSZÁG  
KORMÁNYA

**Európai Unió**  
Európai Strukturális  
és Beruházási Alapok



**BEFEKTETÉS A JÖVŐBE**



# KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

Folmeg Márta

KJF tudományos munkatárs  
ELTE-BTK Nyelvtudományi  
Doktori Iskola  
Interkulturális nyelvészet  
doktori program

**SZÉCHENYI**  2020



MAGYARORSZÁG  
KORMÁNYA

Európai Unió  
Európai Szociális  
Alap



**BEFEKTETÉS A JÖVŐBE**